

**Milieucriteria voor het maatschappelijk
verantwoord inkopen van**

Schoonmaak

Versie maart 2017

1. Scope/afbakening

De productgroep Schoonmaak omvat de dagelijkse en periodieke reiniging van interieurs in overheidsgebouwen. Hierbij gaat het zowel om regulier en specialistische reiniging. Onder de afbakening vallen ook vloeronderhoud en glasbewassing, en het schoonmaken van sanitaire voorzieningen.

Met de afbakening wordt beoogd om de criteria aan te laten sluiten bij de schoonmaakcontracten die in de schoonmaaksector gebruikelijk zijn. Daarmee wordt voorkomen dat criteria worden gesteld, waar andere sectoren mogelijk ook bij betrokken zijn. Het kan zijn dat in de schoonmaaksector in specifieke situaties materialen en middelen worden gebruikt, waarbij het raadzaam is om als aanbestedende dienst eisen te stellen aan het gebruik daarvan om zo de milieubelasting te verminderen of te voorkomen.

De volgende producten (met bijbehorende CPV-code) maken deel uit van de productgroep Schoonmaak. Deze lijst met producten is niet uitputtend.

Producten	CPV-code
Schoonmaak- en afvalverwijderingsdiensten	90900000-6
Reiniging van woningen en gebouwen en glazenwasserdiensten	90911000-6
Reinigen van accommodaties	90911100-7

Buiten de scope van deze productgroep vallen:

- specialistische werkzaamheden, zoals desinfectie, dieptereiniging (demonteren, inwendig reinigen en weer monteren van apparatuur), rioolreiniging, graffiti verwijdering, reiniging openbare ruimte en reiniging na calamiteiten (gevolgen van brand, roet en overstromingen) en middelen voor persoonlijke hygiëne;
- werkzaamheden die het schoonmaakbedrijf verricht, maar die niet tot de kerntaken behoren (zoals afvoeren van afval van de gebouwen naar partijen die het verder verwerken).

Als er zaken ingekocht worden die buiten de afbakening van deze productgroep vallen, zoals desinfectiemiddelen, betekent het niet dat hiervoor geen duurzaamheidscriteria opgenomen kunnen worden. Navraag bij andere inkopers of marktpartijen levert wellicht ook voor deze zaken nuttige duurzaamheidscriteria op.

Dit document beschrijft de milieucriteria. Informatie over de andere onderdelen van maatschappelijk verantwoord inkopen, zoals sociale voorwaarden en social return, kunt u terugvinden op de website van PIANOo, bij de specifieke productgroep pagina: <https://www.pianoo.nl/document/10529/productgroep-schoonmaak>.

2. Belangrijkste milieueffecten

In onderstaande tabel staan de duurzaamheidsthema's en de daarbij behorende benadering voor de productgroep Schoonmaak. In de kolom "benadering" is weergegeven hoe de "duurzaamheid" per thema kan worden beïnvloed via (de criteria van) duurzaam inkopen. In deze kolom is tevens een verwijzing opgenomen naar eisen, gunningscriteria of aandachtspunten en suggesties waarmee aan de benadering invulling kan worden gegeven. De productgroep kan ook impact hebben op andere milieuthema's maar die zijn (op dit moment) minder van belang, niet proportioneel of er zijn (vooralsnog) geen geschikte standaardcriteria voor.

Thema's	Benadering	Nr. eis/ criterium
Energie en klimaat Energiegebruik tijdens schoonmaak en daarmee gepaard gaande CO ₂ emissie	• Inkopen van dagschoonmaak	AS6, CB1

Materialen en Grondstoffen Productie van afval in de vorm van verpakkingsmateriaal	➡	Stimuleren van gebruik producten met zo min mogelijk verpakkingsafval	ME2, AS8 CB1
Natuur, biodiversiteit en ruimte Gebruik reinigingsmiddelen met schadelijke stoffen	➡	- Vermijden gebruik schadelijke stoffen - Minimaliseren gebruik schoonmaakmiddelen	ME1, ME3, ME4, AS7, AS9, AS10, AS11, AS13, SC1, CB1
Gezondheid en welzijn Negatief effect op de gezondheid van werknemers als gevolg van gebruik reinigingsmiddelen met schadelijke stoffen	➡	- Vermijden gebruik schadelijke stoffen - Vermijden veiligheids- en arborisico's	ME1, ME3, ME4, AS1, AS4, AS8, CB1

Naast milieueffecten kan de aanbestedingsprocedure zelf effect hebben op de duurzaamheid van de uitgevoerde dienst. Benaderingen hierbij zijn: Markt uitnodigen bij start van procedure (AS2), In percelen aanbesteden (AS3), Plan van Aanpak uitvragen (GC1).

3. Aandachtspunten en suggesties

Door al vanaf de voorbereidingsfase na te denken over de kansen en mogelijkheden voor een zo duurzaam mogelijke inkoop, kunt u komen tot meer ambitieuze of andersoortige specificaties dan de standaard minimumeisen en gunningcriteria opgenomen in dit document. In onderstaande tabel staan aandachtspunten en suggesties om duurzaamheid te bevorderen voor inkopen binnen deze productgroep.

Nr.	Aandachtspunten en suggesties (AS)
AS1	Opdracht op kwaliteit en realisatie maatschappelijke doelstellingen gunnen Gun een opdracht niet op prijs maar met name op kwaliteit en de bijdrage aan de realisatie van maatschappelijke doelstellingen. Dit sluit aan bij de ontwikkelingen rond de Code Verantwoordelijk Marktgedrag.
AS2	Markt bij start aanbestedingsprocedure uitnodigen Nodig voor de start van de aanbestedingsprocedure de markt uit, inclusief een schouw waarbij met de markt gebrainstormd kan worden over de duurzaamheidsaspecten van de schoon te maken objecten. Dit levert een beter aanbestedingsdocument op, waarbij de markt al betrokken is geweest.
AS3	Grotere of geclusterde opdrachten aanbesteden Besteed grotere of geclusterde opdrachten in percelen aan. Daarbij kunnen aparte locaties (of zelfs gebouwdelen) en/of specialistische werkzaamheden, zoals glasbewassing of specialistisch vloeronderhoud, als perceel worden aangemerkt. De aanbestedende dienst is vrij om elk perceel apart aan te besteden (als losse percelen) of alle percelen tegelijk. Door het gebruik van percelen kunnen ook kleinere of specialistische aanbieders de kans krijgen om een contract te winnen.
AS4	Vragenlijst Aandachtspunten Arbeidsomstandigheden Schoonmaak (AAS) Beantwoord de vragen uit de lijst Aandachtspunten Arbeidsomstandigheden Schoonmaak (AAS). Deze lijst bevat een overzicht van eventuele veiligheids- en arborisico's, noodzakelijke persoonlijke beschermingsmiddelen of inenting en een verdeling van de kosten hiervoor. Als deze lijst door de

	opdrachtgever wordt ingevuld, kan het schoonmaakbedrijf bij het maken van de offerte rekening houden met eventuele maatregelen. Hoewel het schoonmaakbedrijf als werkgever verantwoordelijk is voor de arbeidsomstandigheden van de schoonmakers, is ook de opdrachtgever verplicht om zorg te dragen voor derden (artikel 10, Arbowet). Dit kan ook terugkomen in het RI&E.
AS5	Dagschoonmaak overwegen Overweeg dagschoonmaak. Dit kent niet alleen milieuvoordelen zoals minder verwarming en verlichting, ook biedt het voordelen in arbeidsomstandigheden voor en werving van uitvoerend personeel, inclusief mensen met afstand tot de arbeidsmarkt.
AS6	Eisen aan verpakkingen stellen Stel eisen aan verpakkingen op gebied van gebruik gerecyclede materialen en de mogelijkheid om de verpakking te scheiden in onderdelen van één materiaal <i>Bron: EU GPP</i>
AS7	Periodiek personeel scholen Neem in de aanbesteding op dat al het schoonmaakpersoneel dat de dienst uitvoert periodiek moet worden geschoold in de diverse taken. De scholing moet gaan over de gebruikte schoonmaakmiddelen, -methoden, -apparatuur en -machines; afvalbeheer; en gezondheids-, veiligheids- en milieuaspecten. De contractant houdt van deze scholing (introductie/ beroepsopleiding) een overzicht bij ten behoeve van de aanbestedende dienst. <i>Bron: EU GPP</i>
AS8	Voorschriften werkwijze opstellen Stel in overleg met de contractant nauwkeurige voorschriften op voor werkwijzen die het milieu ontzien en de gezondheid en veiligheid op het werk respecteren. Deze voorschriften dienen zodanig in de gebouwen te worden aangebracht dat het personeel ze te allen tijde kan raadplegen. <i>Bron: EU GPP</i>
AS9	Schoonmaakwerk organiseren en controleren Overweeg de opdrachtnemer een beheerder, voorman/voorzitter of coördinator aan te laten stellen voor de organisatie en controle van het schoonmaakwerk. Deze persoon fungeert tevens als contactpersoon voor de aanbestedende dienst en dient tijdens kantooruren bereikbaar te zijn. De beheerder, voorman/voorzitter of coördinator moet voldoende zijn geschoold in gezondheid en veiligheid op het werk, werkmethoden en milieuaspecten. <i>Bron EU GPP</i>
AS10	Milieuvriendelijke schoonmaakmethoden toepassen Neem in de aanbesteding op dat de contractant gebruik dient te maken van herbruikbare microvezeldoeken en, waar van toepassing, linoleum vloerbedekking droog te reinigen. <i>Bron: EU GPP</i>
AS11	Overweeg biobased inkopen Er zijn diverse producten op de markt waarbij de schoonmaakmiddelen voor 100% biobased geproduceerd worden. Beperkt beschikbaar zijn biobased schoonmaakmiddelen in een biobased verpakking. Meer informatie over biobased inkopen is te vinden via PIANOo MVI Thema biobased inkopen (https://www.pianoo.nl/themas/maatschappelijk-verantwoord-inkopen-duurzaam-inkopen/mvi-thema-s/biobased-inkopen), waar ook de wegwijzer biobased inkopen te vinden is en de Handreikingen Biobased Inkopen (https://www.pianoo.nl/themas/maatschappelijk-verantwoord-inkopen-mvi-duurzaam-inkopen/handreikingen-mvi-0/handreikingen-biobased-inkopen). Indien u een eis opneemt dat het gebruikte materiaal biobased moet zijn, vraag dan naar beschrijvingen van de gebruikte materialen en een onderbouwing van claims als “biobased”, “duurzame biomassa” en “composteerbaar”. Dit maakt de beoordeling eenvoudiger en geeft de inkoper de mogelijkheid om gedurende de levering van de goederen te controleren of er daadwerkelijk geleverd wordt wat is afgesproken. Belangrijk is hierbij wel om niet te eisen dat specifieke certificaten worden overlegd omdat dit producenten mogelijk onnodig op kosten kan jagen terwijl alternatief bewijs ook voldoet.

4. Selectiecriteria

Nr.	Selectiecriteria (SC)
SC1	Milieumanagementsysteem De inschrijver beschikt voor dat deel/die delen van de organisatie dat/die betrokken is/zijn bij de uitvoering van de opdracht over een managementsysteem waarin ten minste de volgende onderwerpen zijn opgenomen: • de concrete maatregelen die zijn of worden getroffen om de milieubelasting van de bedrijfsprocessen die verband houden met de uitvoering van de opdracht (in elk geval de in te zetten reinigingsmiddelen, het gebruik van water, afval dat ontstaat en het opdrachtgerelateerde transport) te verminderen of te voorkomen; • de borging van de naleving van de desbetreffende milieuwetgeving; • de aandacht die wordt besteed aan de bewustwording en de competentie van medewerker(s) ten aanzien van het omgaan met de voor deze opdracht relevante milieuaspecten; • de aandacht die wordt besteed aan de bewustwording en de competentie van toeleverancier(s) ten aanzien van het omgaan met de voor deze opdracht relevante milieuaspecten; • het monitoren (als basis voor kwaliteitsgarantie) van de voor deze opdracht relevante milieuaspecten. <i>Toelichting</i> Op http://www.sccm.nl is een informatieblad te vinden over milieumanagementsystemen bij kleine organisaties. Ten aanzien van bewustwording en competentie toeleveranciers: wanneer men een meer integrale aanpak (ketenbenadering) van duurzaamheid nastreeft is deelname door toeleveranciers aan het Charter for Sustainable Cleaning relevant. <i>Verificatie</i> De inschrijver kan worden gevraagd om documentatie te overleggen waaruit blijkt dat aan bovenstaande criteria wordt voldaan. De inschrijver voldoet in elk geval aan de geschiktheidseis indien hij over een ISO 14001- of een EMAS-certificaat beschikt dat toeziet op wat in de eis gesteld is. Let er daarbij wel op dat het certificaat de in de eis gestelde onderwerpen betreft (concrete maatregelen, borging van naleving miliewetten, bewustwording personeel, het monitoren).

5. Minimumeisen

Nr.	Minimumeisen (ME)
ME1	Schoonmaakmiddelen De te gebruiken allesreinigers, sanitaire reinigers en ruitenreinigers voldoen aan de eisen zoals beschreven in Publicatieblad van de Europese Unie, Beschikking tot vaststelling van de milieucriteria voor de toekenning van de communautaire milieukeur aan allesreinigers en sanitairreinigers, 28 mei 2014 (2014/313/EU). <i>Verificatie</i> De inschrijver kan worden gevraagd om jaarlijks een overzicht van de gebruikte reinigingsmiddelen te overleggen.
ME2	Gebruik bulkverpakkingen Voor de schoonmaakmiddelen wordt altijd gebruik gemaakt van navulbare flacons, waarbij de navulling geschiedt uit grootverpakkingen zoals jerrycans of cubitainers of vergelijkbare verpakkingen die bijdragen aan het verminderen van verpakkingsafval.

	<i>Verificatie</i> De inschrijver kan worden gevraagd om jaarlijks een overzicht van de gebruikte reinigingsmiddelen en wijze van verpakking te overleggen.
ME3	Gebruik doseersystemen Voor het verdunnen van schoonmaakproducten tot de gebruiksooplossing wordt altijd gebruik gemaakt van doseersystemen. Onder doseersystemen wordt verstaan: een doseerstation, doseerapparaat, doseerpatroon, of een alternatief dat tot hetzelfde resultaat leidt (het doseren van schoonmaakproducten). De leverancier van reinigingsmiddelen dient duidelijke doseerinstructies mee te leveren, zodat het reinigingsmiddel in de juiste hoeveelheden wordt toegepast. <i>Verificatie</i> De inschrijver kan worden gevraagd om jaarlijks een overzicht van de gebruikte reinigingsmiddelen de wijze van doseren te overleggen.
ME4	Vloeronderhoud Periodiek vloeronderhoud moet zijn afgestemd op de gewenste uitstraling en duurzaam behoud van de desbetreffende vloer, zoals beschreven in het PvE . Voor vlekverwijdering uit tapijt wordt gebruik gemaakt van reinigingsmiddelen op basis van water. <i>Verificatie</i> De inschrijver kan worden gevraagd om jaarlijks een overzicht van haar vloeronderhoud en gebruikte reinigingsmiddelen te overleggen.

6. Gunningscriteria

Nr.	Gunningscriteria (GC)
GC1	Plan van aanpak (optioneel) Uit te werken door inkoper. Een schoonmaakbedrijf kan het schoonmaakproces op verschillende manieren inrichten en verschillende werkmethodes, middelen en materialen toepassen, die allen kunnen leiden tot het gewenste schoonmaakresultaat. De aanbestedende dienst kan aan de inschrijver een plan van aanpak vragen, waarin wordt aangegeven welke keuzes worden gemaakt bij de inrichting van het schoonmaakproces en op welke wijze en in welke mate deze keuzes bijdragen aan het behalen van de door de aanbestedende dienst gestelde kwaliteits- en duurzaamheidsdoelstellingen. De aanbestedende dienst zal dan aan de inschrijvers moeten aangeven op basis van welke criteria de plannen van aanpak worden beoordeeld. Deze criteria dienen in relatie te staan tot de milieudoelstellingen van de opdrachtgever en tot de gevraagde dienstverlening. Ze kunnen bijvoorbeeld betrekking hebben op de onderwerpen die genoemd worden in contractbepaling 1. In elk geval kunnen de plannen worden beoordeeld op basis van de inzichtelijkheid en het realiteitsgehalte. Naarmate de maatregelen in het plan van aanpak meer SMART zijn gedefinieerd, kan een hogere waardering worden toegekend. Wanneer de maatregelen SMART zijn gedefinieerd, kan de opdrachtgever achteraf beter controleren of de maatregelen daadwerkelijk zijn uitgevoerd. <i>Verificatie</i> De inschrijver kan worden gevraagd om bij haar offerte een plan van aanpak te leveren.

7. Contractbepalingen

Nr.	Contractbepaling (CB)
CB1	Verbeterplan Opdrachtnemer stelt binnen een half jaar na contractering, in samenspraak met opdrachtgever, een verbeterplan op waarin wordt vastgelegd hoe, gedurende de contractperiode en binnen de kaders van het contract, de milieubelasting van de aan de opdracht gerelateerde werkzaamheden verminderd of voorkomen wordt. In het verbeterplan worden in ieder geval de volgende onderwerpen meegenomen: • Energie- en watergebruik; • Afval en afvalscheiding; • Verpakkingen; • Gebruik van reinigingsmiddelen; • Aan opdracht gerelateerd transport (personeel en middelen); • Vloeronderhoud; • Opleiding en werkinstructies personeel. Voor de genoemde onderwerpen wordt de milieubelasting gedefinieerd en waar mogelijk gekwantificeerd, worden doelstellingen vastgesteld en worden maatregelen geformuleerd om de doelstellingen te realiseren. Aanvullende contractbepalingen, voor zover relevant, kunnen zijn: • Periodiek vindt overleg plaats tussen opdrachtnemer en opdrachtgever over het bereiken van de doelstellingen. • In de loop van de contractperiode vindt tijdens het periodieke overleg aanscherping van het verbeterplan plaats. <i>Toelichting</i> Hoe het verbeterplan eruit ziet is sterk afhankelijk van het pand en wensen en mogelijkheden van de opdrachtgever en opdrachtnemer. Als gekozen is voor de optie van een plan van aanpak Milieu als gunningcriterium, dan zal de opdrachtgever met het schoonmaakbedrijf, aan wie de opdracht is gegund, ook minimaal bovenstaande moeten meenemen. Dat kan op basis van het door het schoonmaakbedrijf opgestelde plan van aanpak.